

PREDGOVOR

U složenim okolnostima izazvanim pandemijom Covid-19, Centar za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla uspio je u 2020. godini izdati dva broja časopisa *Historijski pogledi*. Pred nama je četvrti broj, ovog već prepoznatljivog historijskog časopisa. Kao i prethodna tri, i ovaj broj časopisa se bavi raznovrsnom historijskom tematikom, koja tretira zanimljiva pitanja iz prošlosti Bosne i Hercegovine. Kao i u prethodnim brojevima časopisa i u ovim, najznačajniji sadržaji su objavljeni u prvom poglavlju *Članci*, gdje je predstavljeno ukupno trinaest (13) historijskih radova. Isti se bave raznovrsnim pitanjima iz moderne i savremene prošlosti Bosne i Hercegovine.

Poglavlje počinje radom Saita Š. Šabotića sa Filozofskog fakulteta u Nikšiću, na temu: *Uticaj Omer Lutfi pašinih reformi iz 1851. godine na kadiluk Bihor*. Riječ je o važnom historijskom pitanju, koje sa ovog aspekta nije značajnije tretirano, gdje se na osnovu izvora prvoga reda donose zanimljiva stajališta vezana za uticaj Omer Lutfi pašinih reformi na ovu bosansku kazu. Mladi istraživač Sead Bandžović nam je približio ulogu i nadležnost kadije u osmanskom pravnom sistemu, ukazujući na najvažnije attribute i važnosti kadijske nadležnosti. Omer Zulić, u svom radu donosi zanimljivosti vezane za uticaj srpske nacionalne ideologije na oblast kulture u Bosni i Hercegovini, sa posebnim osvrtom na šire tuzlansko područje u vrijeme austrougarske uprave (1878-1918). Amir Ahmetović u svom prilogu donosi važne činjenice vezane za izbore u Bosni i Hercegovini za Konstituantu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, sa osvrtom na pretvaranje društvenih rascjepa u političke podjele. O srpskoj i hrvatskoj velikodržavnoj politici i odnosu prema Bosni i Hercegovini na primjeru udžbeničke historije, zanimljiva stajališta donosi Mirza Čehajić. U radu je ukazano na ciljeve i posljedice udžbeničke politike, putem koje su izražene otvorene aspiracije prema Bosni i Hercegovini, svjesnim negiranjem njene historijske posebnosti. Da su velikodržavne aspiracije prema Bosni i Hercegovini proces dugog trajanja potvrđuje rad Osmana Sušića, *Bosna i Hercegovina u koncepcijama Srpskog kulturnog kluba*, u kojem je na osnovu relevantnih historijskih izvora ukazano na ciljeve Srpskog kulturnog kluba i aspiratorskog odnosa istog prema Bosni i Hercegovini. Veoma detaljan i cjelovit osvrt o revizionim historiografskim procesima u susjednim državama dao je Safet Bandžović u svom radu: *Politika i historijski revizionizam: Tokovi relativizacije kolaboracionizma i normalizacije "Ravnogorskog antifašizma"*. Ovaj sadržaj ukazuje na posljedičnost i pogubnost politizacije i "prekrajanja" historije od strane ostrašćenih politika u Srbiji, koje su, ne samo rehabilitovale četnički ravnogorski pokret, već ga označila kao najvažniju vojno-političku antifašističku snagu u Srbiji u vrijeme Drugog svjetskog rata. Safet Bandžović ukazuje na pogubnost ovakvog revizionizma, te posebno ističe anemičnost i poniznost historijskog esnafa u navedenom slučaju. U ovom broju časopisa značajno su zastupljene teme koje se odnose na socijalistički period bosanskohercegovačke prošlosti (1945-1990). Sead

Selimović u svom radu govori o političkim i društveno-ekonomskim promjenama u Bijeljini od 1945. do 1953. godine, iznoseći zanimljive podatke vezane za društvenu i privrednu transformaciju koja se izvršila u navedenom periodu. Ovaj sadržaj je potkrijepljen brojnim izvorima prvoga reda, što istom daje posebnu naučnu vrijednost. O kulturnim prilikama u Tuzli u socijalističkom periodu govori rad: *Doprinos Radničkog kulturno-umjetničkog društva "Mitar Trifunović –Učo"*, mladog istraživača Jasmina Jajčevića. Privredna komponenta socijalističkog perioda zastupljena je u radu: *Uloga fabrike "Bratstvo" u razvoju Novog Travnika*, Mirze Džananovića iz Zenice. U istom su iznesena zanimljiva stajališta vezana za razvoj ovog privrednog subjekta, te doprinos istog u nastanku i razvitku jednog novog grada kakav je bio Novi Travnik. U ovom broju časopisa nekoliko radova se odnosi na teme iz neposredne bosanskohercegovačke prošlosti. Meldijana Arnaut Haseljić u svom radu: *Udruženi zločinački poduhvat–Bosna i Hercegovina u hrvatskom velikodržavnom projektu*, veoma utemeljeno i činjenično donosi značajan broj nepobitnih historijskih pokazatelja koji potvrđuju ciljeve, namjere i krajnji ishod navedenog zločinačkog poduhvata. Ermin Kuka i Hamza Memišević u svom radu *Višegradski krvavi zločinački pirovi–juče, danas, sutra*, su činjenično i pregledno ukazali na uzroke i posljedice stradanja Bošnjaka na području Višegrada u vrijeme agresije 1992-1995. godina. Mesud Šadinlija, u svom radu *Učešće vojske Jugoslavije u napadima na Sarajevo u decembru 1993. i januaru 1994. godine operacija "Pancir-2"*, sa puno relevantnih činjenica nepobitno potvrđuje ulogu i učešće vojske Jugoslavije u navedenoj operaciji "Pancir-2". Držimo da se radi o trinaest (13) iznimno vrijednih i sadržajnih historijskih priloga, koji donose nova saznanja i stajališta o važnim pitanjima iz prošlosti Bosne i Hercegovine.

U drugom poglavlju časopisa *Prikazi*, predstavljeno je šest zanimljivih historijskih izdanja, i to: "Bilo bi bolje da nismo uopće došli i da nismo ništa učinili", Guillaume Ancel, *Vent Glacial sur Sarajevo* (Memoires de Guere), Les Belles Lettres, Paris 2017. (Ramiza Smajić); Šerbo Rastoder, Novak Adžić, *Moderna istorija Crne Gore 1988-1917. od prevrata do NATO pakta*, Knj. I-III, Podgorica 2020. (Nada Tomović); *75. godišnjica Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a: Povijesna utemeljenost obnavljane državnosti Bosne i Hercegovine u 20 i 21. stoljeću*, Zbornik radova, Posebna izdanja, knjiga CLXXIX, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 11/1, Odjeljenje hzmanističkih nauka, knjiga 46/1, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2019. (Edin Halilović); Edin Radušić, *Dvije Bosne: Britanske putopisne i konzularne slike Bosne i Hercegovine, njenog stanovništva i međusobnih odnosa*, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2019. (Nerman Kovačević); *Historijski pogledi // Historical Views*, god II, br. 2, Centar za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla, Tuzla 2019. (Damir Bošnjaković); "Staro ruho-Novi sadržaji". *Glasnik Bihora*, br. 5, Centar za kulturu Petnjica, Petnjica 2020. (Sait Š. Šabotić). Navedeni prikazi su nam približili ove važne historijske sadržaje, koji su u posljednje dvije godine publikovani, a tretiraju teme iz prošlosti Bosne i Hercegovine i okruženja.

U poglavlju *Izveštaji* data su dva pregledna saopštenja, jedno koje se odnosi na Naučnu konferenciju “Historijski pogledi 2”, održanu u Tuzli, 8. i 9. novembra 2019. u organizaciji Centra za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla, te drugo, koje se odnosi na Aktivnosti Centra za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla u 2019. godini.

Sadržaji objavljeni u časopisu *Historijski pogledi*, br. 4, u tematsko-sadržajnom pogledu predstavljaju važnu novinu u oblasti historiografije, pri čemu su obrađena važna pitanja iz bosanskohercegovačke prošlosti. Aktualnost tretiranih tema, metodološki pristup, te validnost naučne interpretiranosti sadržaja, potvrđuju visoki naučni domet istih, što je izravan doprinos razvoju bosanskohercegovačke historiografije. Na ovaj način, agilni tim Centra za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla u saradnji sa brojnim saradnicima, istrajava i u ovim teškim vremenima prouzrokovanom pandemijom Covid-19, opstaje na trasi zacrtanih ciljeva, promovisući na prikladan i naučno prihvatljiv način važne historijske vrijednosti.

Uredništvo

FOREWORD

In the complex circumstances caused by the Covid-19 pandemic, the Center for Research of Modern and Contemporary History Tuzla managed to publish two issues of the journal *Historical Views* in 2020. In front of us is the fourth issue of this already recognizable historical journal. Like the previous three, this issue deals with a variety of historical topics, which interesting issues from the past of Bosnia and Herzegovina. As in previous issues of the journal and in these, the most important contents were published in the first chapter of the *Articles*, where a total of thirteen (13) historical works were presented. They deal with various issues from the modern and contemporary past of Bosnia and Herzegovina.

The chapter begins with the work of Saita Š. Šabotić from the Faculty of Philosophy in Nikšić, on the topic: *The influence of Omer Lutfi Pasha's reforms from 1851. on the Kadiluk Bihor*. This is an important historical issue, which has not been significantly treated from this aspect, where, based on first-rate sources, interesting views are made regarding the influence of Omer Lutfi Pasha's reforms on this Bosnian kadiluk. The young researcher Sead Bandžović introduced us to the role and competence of the qadi in the Ottoman legal system, pointing out the most important attributes and importance of the qadi's competence. Omer Zulić in his work brings interesting facts related to the influence of Serbian national ideology on the field of culture in Bosnia and Herzegovina, with special reference to the wider Tuzla area during the Austro-Hungarian rule (1878-1918). In his article, Amir Ahmetović brings important facts related to the elections in Bosnia and Herzegovina for the Constituent Assembly of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, with a review of turning social divisions into political divisions. Mirza Čehajić makes interesting views on Serbian and Croatian great-national policy and the attitude towards Bosnia and Herzegovina on the example of textbook history. The paper points out the goals and consequences of the textbook policy, through which open aspirations towards Bosnia and Herzegovina are expressed, by consciously denying its historical uniqueness. That great-state aspirations towards Bosnia and Herzegovina are a process of long duration is confirmed by the work of Osman Sušić, dealing with *Bosnia and Herzegovina in the conceptions of the Serbian Cultural Club*, which points to the goals of the Serbian Cultural Club and its aspirational attitude towards Bosnia and Herzegovina based on relevant historical sources. Safet Bandžović gave a very detailed and complete review of revision historiographical processes in neighbouring countries in his work *Politics and Historical Revisionism: Currents of relativisation of Collaborationism and Normalization of "Ravna Gora Antifascism"*. This content points to the consequences and fatality of politicization and "rewriting" of history by passionate politicians in Serbia, who not only rehabilitated the Chetnik movement in Ravna Gora, but also marked it as the most important military-political anti-fascist force

in Serbia during World War II. Safet Bandžović points out the perniciousness of such revisionism, and especially emphasizes the anemia and humility of the historical profession in this case. Topics related to the socialist period of Bosnia and Herzegovina's past (1945-1990) are significantly represented in this issue of the journal. In his work, Sead Selimović talks about the political and socio-economic changes in Bijeljina from 1945. to 1953, presenting interesting data related to the social and economic transformation that took place in that period. This content is supported by numerous first-order sources, which gives it a special scientific value. The paper talks about the cultural opportunities in Tuzla in the socialist period *The contribution of the Workers' Cultural and Artistic Society "Mitar Trifunović-Učo"*, a young researcher Jasmin Jajčević. The economic component of the socialist period is represented in the paper *The role of the factory „Bratstvo” in the development of Novi Travnik*, Mirza Džananović from Zenica. It presents interesting views related to the development of this business entity, and its contribution to the emergence and development of a new city such as Novi Travnik. In this issue of the journal, several papers refer to topics from the immediate past of Bosnia and Herzegovina. Meldijana Arnaut Haseljić in her work *Joint Criminal Enterprise-Bosnia and Herzegovina in the Croatian great-state project*, very well-founded and factually brings a significant number of irrefutable historical indicators that confirm the goals, intentions and final outcome of this criminal enterprise. Ermin Kuka and Hamza Memišević in their work *Visegrad criminal bloody revels - yesterday, today, tomorrow*, factually and clearly pointed out the causes and consequences of the suffering of Bosniaks in the area of Visegrad during the aggression of 1992-1995. Mesud Šadinlija, in his work *Participation of the Yugoslav Army in the attacks on Sarajevo in December 1993 and January 1994, Operation "Pancir-2"*, with many relevant facts irrefutably confirms the role and participation of the Yugoslav Army in the said "Pancir-2". We hold that these are thirteen (13) extremely valuable and substantial historical contributions, which bring new knowledge and views on important issues from the past of Bosnia and Herzegovina.

In the second chapter of the journal *Reviews*, six interesting historical editions are presented, as follows: „It would be better if we did not come at all and did nothing”, Guillaume Ancel, *Vent Glacial sur Sarajevo* (Memoires de Guere), Les Belles Lettres, Paris 2017. (Ramiza Smajić); Šerbo Rastoder, Novak Adžić, *Modern History of Montenegro 1988-1917. from the coup to the NATO pact*, Vol. I-III, Podgorica 2020. (Nada Tomović); *75th Anniversary of the First Session of ZAVNOBiH: Historical Foundations of the Renewed Statehood of Bosnia and Herzegovina in the 20th and 21st Centuries*, Proceedings, Special Editions, Book CLXXIX, Department of Social Sciences, Book 11/1, Department of Human Sciences, Book 46/1, Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo 2019. (Edin Halilović); Edin Radušić, *Two Bosnia: British Travel and Consular Images of Bosnia and Herzegovina, its Population and Mutual Relations*, Faculty of Philosophy, University of Sarajevo, Sarajevo 2019. (Nerman Kovačević);

Historical pogledi // Historical Views, god II, br. 2, Center for Research of Modern and Contemporary History Tuzla, Tuzla 2019. (Damir Bošnjaković); „Old clothes-New contents”. *Glasnik Bihora*, no. 5, Petnjica Cultural Center, Petnjica 2020 (Sait Š. Šabotić). These reviews have brought us closer to these important historical contents, which have been published in the last two years, and deal with topics from the past of Bosnia and Herzegovina and the surrounding area.

The *Reports* section provides two overview announcements, one related to the Scientific Conference “Historical Views 2”, held in Tuzla, on November 8 and 9, 2019, organized by the Center for Research of Modern and Contemporary History Tuzla, and the other, which tells us of the Activities of the Center for Research of Modern and Contemporary History Tuzla in 2019.

Contents published in this fourth issue of the journal, in terms of themes and content, represent an important novelty in the field of historiography, dealing with important issues from the past of Bosnia and Herzegovina. The topicality of the treated topics, the methodological approach, and the validity of the scientific interpretation of the content, confirm the high scientific reach of the same, which is a direct contribution to the development of Bosnian historiography. In this way, the team of the Center for Research of Modern and Contemporary History Tuzla, in cooperation with numerous associates, persists in these difficult times caused by the Covid-19 pandemic and stays on the set goals, promoting important historical values in an appropriate and scientifically acceptable way.

Editors